

Bibcort

Butlletí de recursos en línia per a conèixer la nostra història i literatura
Juny 2020/6

LA INDÚSTRIA A MALLORCA ALS SEGLES XIX I XX, UN MÓN OBLIDAT I DESCONEGUT

La indústria a Mallorca als segles XIX i XX

DOCUMENTAL *Sabates d'Inca, de Yanko a Camper*

DOCUMENTAL *Feina d'artesa*

DOCUMENTAL *A cort obert*

VÍDEO *El celler cooperatiu de Felanitx*

DOCUMENTAL *La fàbrica desapareguda*

ARTICLE *Assaig sobre una teoria de la indústria de Mallorca. Flexibilitat productiva, treball femení i mercat de Carles Manera*

ARTICLE *Decálogo para reflotar la industria en Baleares*

LLIBRE *Sobre la terra impura, de Melcior Comes*

CÒMIC *Sabateres, l'empremta de les dones de la indústria del Raiguer*

ASSAIG *Mallorquins, menorquins i eivissencs a les exposicions internacionals, nacionals i locals (1827-1929)*

Introducció

La revolució tecnològica o industrial, iniciada a Gran Bretanya a la fi del segle XVIII, amb canvis socials i econòmics a Europa a mitjan segle XIX, va arribar a Mallorca a partir de les dècades centrals del vuit-cents amb un impacte significatiu en l'economia, la societat, la gent i el paisatge de l'illa fins als anys seixanta amb l'aparició del turisme de masses. Malgrat aquest fet, la visió habitual de la Mallorca i de les illes Balears d'aquell temps és una imatge típica i desinformada que considera únicament, i quasi sempre, que el pas del món rural al turisme es va fer sense una etapa intermèdia.

Continua arrelada la creença que a la Mallorca, anterior a la Guerra Civil i d'abans del turisme, no hi havia res. Contràriament a aquesta idea, sabem que l'illa de Mallorca tingué una industrialització destacable en el segle XIX amb una activitat fabril dinàmica i diversificada i una burgesia il·lustrada. Els dos principals motors de l'economia actual, el turisme i la construcció, han relegat a un segon pla la indústria i el sector primari, si bé les administracions locals s'esforcen últimament per diversificar l'economia mallorquina potenciant-ne altres sectors.

José Albaladejo
Fundador YANKO i CARMINA Shoemaker

DOCUMENTAL: SABATES D'INCA, DE YANKO A CAMPER

Producció d'IB3 en col·laboració amb La Perifèrica per a l'Hora D. 2018. Duració 55 min 37 segons

El documental explica el procés de desindustrialització i deslocalització que ha marcat la tendència econòmica més recent amb l'exemple clar d'Inca: un centre industrial caracteritzat per l'emprenedoria, la producció de proximitat centrada en la sabata i la pell: Lotusse, George's, Yanko, Camper, Fàbrica Ramis, Carmina Shoemaker, etc.

<https://acortar.link/6mbFW>

FEINA D'ARTESÀ

DOCUMENTAL: *FEINA D'ARTESÀ*

**Una producció d'IB3 amb la col·laboració de La Perifèrica Produccions.
Direcció de Cesc Mulet. 2009 Duració 53 min 34 segons.**

Interessant recorregut per les principals empreses que avui subsisteixen a Mallorca i que fabriquen producte local. Són hereves d'una tradició que ha resistit generacions rere generacions i es reinventen per a trobar un lloc en un mercat globalitzat cada vegada més competitiu.

<https://acortar.link/ItSVH>

DOCUMENTAL: A COR OBERT

Coproducció d'IB3; direcció i realització, Bartomeu Vidal; guió i entrevistes, Toni Gomila. 2013. Duració 55 min.

Es tracta d'un homenatge al món de la indústria minera a Mallorca i a la dignitat d'un ofici dur i força desconegut. Retrata l'evolució de les mines de carbó amb entrevistes amb miners, familiars o enginyers. Les primeres mines a Mallorca daten de 1811, els inicis de la Revolució Industrial. A mitjan segle XX la indústria minera visqué el moment de màxim desenvolupament quan el sector mobilitzava unes sis-centes persones a les conques mineres més importants de Selva, Lloseta, Binissalem, Alaró, Biniamar, Sineu i Alcúdia.

<https://acortar.link/RvBJf>

VÍDEO: *EL CELLER COOPERATIU DE FELANITX*

1927. Durada 6 min 42 segons

Vídeo d'autoria desconeguda de gran valor patrimonial, ja que es tracta d'una de les primeres imatges conegudes d'una de les indústries més importants de Mallorca a l'època. Document interessantíssim on es pot veure l'edifici principal, datat entre 1920 i 1924, l'interior de la fàbrica, el tren carregat de bótes i la vida tan activa que tenia el celler en aquells anys.

<https://acortar.link/eVuZB>

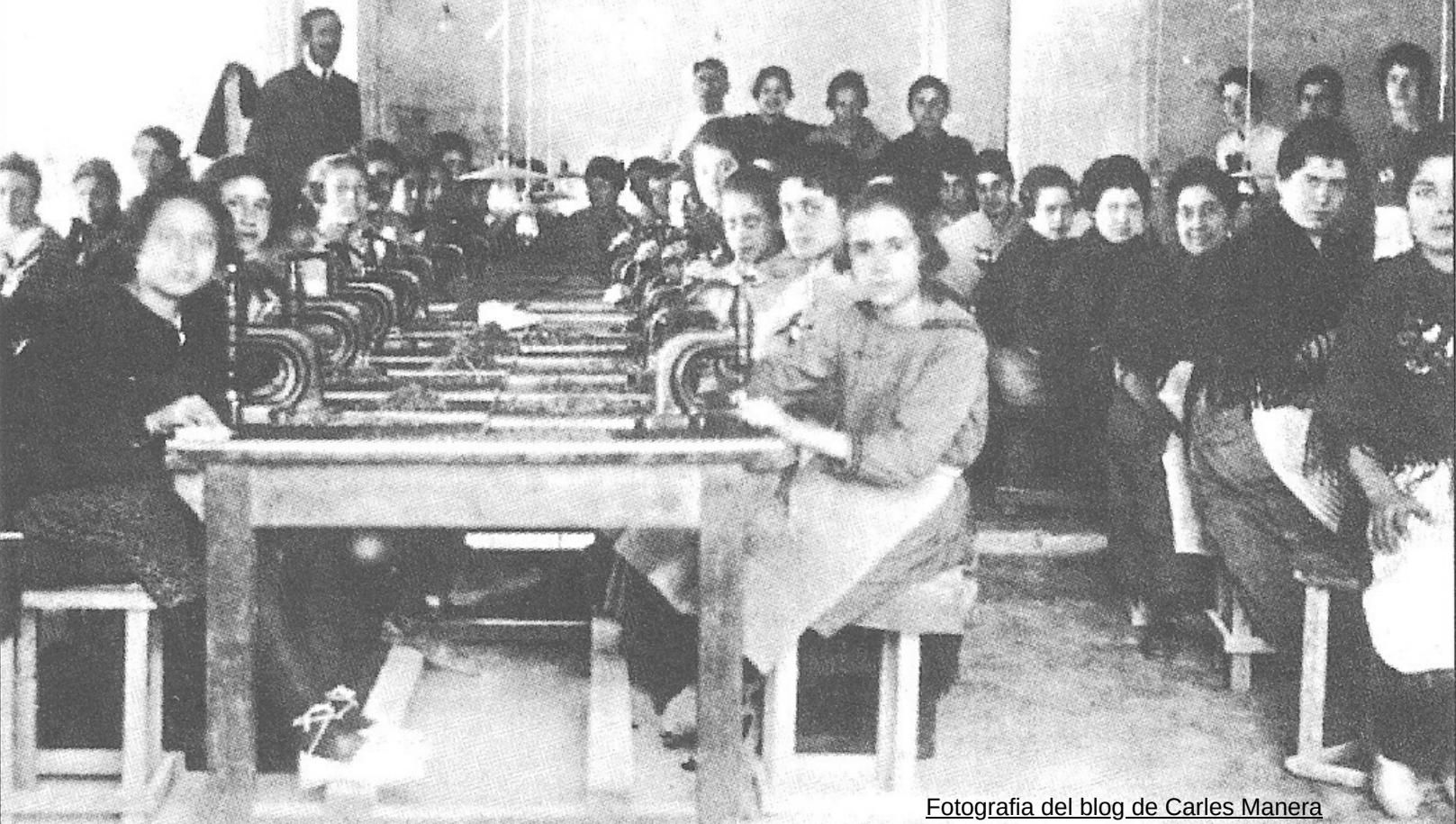
SÈRIE DOCUMENTAL: LA FÀBRICA DESAPAREGUDA

Sèrie de 14 capítols de Quindrop Produccions per a IB3 dirigida per Sílvia Ventayol. 2013.

L'objectiu de la sèrie és donar a conèixer la història de la Mallorca industrial des de la perspectiva de la memòria col·lectiva. Mitjançant els testimonis d'antics empresaris, obrers i historiadors, es reconstrueix la història de les diferents activitats industrials que tanta importància varen tenir per als pobles de Mallorca. Dins d'aquesta recerca, es visiten pobles, centres industrials i fàbriques que han estat abandonades, s'han enderrocat o que encara funcionen. Fàbriques productores de catifes, collars, sifons, sabates, vi, bosses de plata, flassades, etc.

<https://acortar.link/OUyoU>

Fotografia del blog de Carles Manera

ARTICLE: ASSAIG SOBRE UNA TEORIA DE LA INDÚSTRIA DE MALLORCA. FLEXIBILITAT PRODUCTIVA, TREBALL FEMENÍ I MERCAT DE CARLES MANERA

Ponència inaugural de les XVIII Jornades d'Estudis Locals d'Inca. 2017.

Resultat de la investigació sobre el procés d'industrialització de les Balears, on s'afirma que Mallorca assolí un nivell d'industrialització força acceptable en el panorama de les regions espanyoles. Tenien demanda en importants mercats europeus com França, Alemanya i Gran Bretanya, i en els mercats colonials. En aquest procés industrial, el treball de les dones fou determinant.

<https://acortar.link/oOITx>

ARTICLE: DECÁLOGO PARA REFLOTAR LA INDUSTRIA EN BALEARES

Diario de Mallorca, 19-12-2017.

La Fundació Impulsa presentà el 2017 deu propostes per a reanimar el sector manufacturer de la indústria balear que es trobava, el 2016, en una situació de declivi des de l'any 2000. Els motius, segons manifesta Antoni Riera, director tècnic de la Fundació Impulsa, són la falta de mà d'obra qualificada, una baixa productivitat i una escassa intensitat tecnològica, que han fet perdre competitivitat al sector.

<https://acortar.link/pnLcN>

Proa

MELCIOR COMES
Sobre la terra
impura

LLIBRE: SOBRE LA TERRA IMPURA, DE MELCIOR COMES

Proa, 2018. Premi Crexells 2018. Disponible a eBiblio.

És una novel·la d'intriga on es parla de la indústria sabatera a les fàbriques d'Inca. S'hi conta la història d'una família poderosa de Mallorca, antics falangistes que es varen fer rics fabricant sabates. El protagonista és un escriptor mallorquí que viu a Barcelona i que era amic d'infantesa del fill petit de la família. Un dia li encomanen escriure la biografia de la mare de Leo, que acaba de morir, una actriu que va deixar tot un seguit d'interessants dietaris.

<https://acortar.link/o06py>

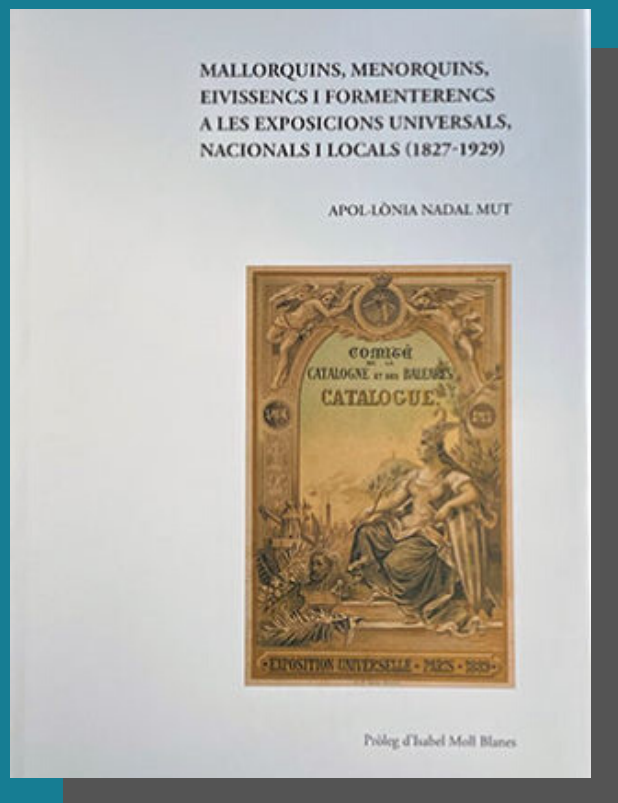
CÒMIC: SABATERES, L'EMPREMTA DE LES DONES DE LA INDÚSTRIA DEL RAIGUER

Enriqueta Llorca, guionista i il·lustradora. Consell de Mallorca, Ajuntament d'Inca. 2018.

Forma part dels quadernets de còmic *Mallorca té nom de dona*, impulsats pel Consell de Mallorca, que rescaten de l'oblit dones que han aportat molt a la història de l'illa. Hi destaca el paper, fins ara desdibuixat, de les dones que han format part de la indústria del calçat, font de riquesa en diferents zones de l'illa, de manera silenciosa i discreta, des dels inicis, en els petits tallers, en les grans fàbriques o des de ca seva.

<https://acortar.link/WIlzN>

ASSAIG: MALLORQUINS, MENORQUINS I EIVISSENCs A LES EXPOSICIONS INTERNACIONALS, NACIONALS I LOCALS (1827-1929)

D'Apol·lònia Nadal Mut. Tesi doctoral, 2015. Palma, J. J. de Olañeta, 2019.

La historiadora Apol·lònia Nadal publica la investigació producte de la seva tesi (2015) on documenta el teixit empresarial illenc del segle XIX i principis del XX i en rastreja la presència en les exposicions universals, nacionals i locals. Nadal afirma que Mallorca sí tingué una burgesia industrial, culta i compromesa, i documenta amb noms propis els empresaris i les empresàries balears del 1800, la seva procedència social i cultural, quins productes venien o el seu paper en la societat del moment.

<http://hdl.handle.net/10803/369308>

HEU QUEDAT AMB GANES DE SABER-NE MÉS?

Aquí teniu una selecció de bibliografia relacionada

Bibiloni, Jordi ; Valero, Fernando. **Aproximació a l'artesanía tèxtil a Mallorca**. Binissalem, Di7, 2000.

Castanyer, Joan. **Emigración y capital: circuitos de financiación de la industria de Sóller y su coyuntura en el período 1939-1945**. "Trabajos de Geografía" , 38. 1984.

Escartín, Joana Maria. **La ciutat amuntegada: indústria del calçat, desenvolupament urbà i condicions de vida en la Palma contemporània (1840-1940)**. Palma, Documenta Balear: 2001.

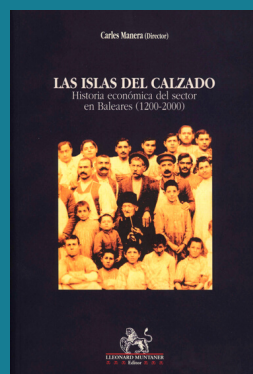
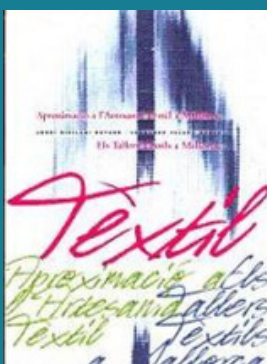
Escartín, Joana Maria. **El quefer ocult: el mercat de treball de la dona en la Mallorca contemporània: 1870-1940**. Palma, Documenta Balear, 2001.

Flàmules: les teles de llengües a Mallorca. Catàleg d'exposició. Comissariat, Cristina Santandreu; documentació, Lucía Garau. Palma, IDI, Institut d'Innovació Empresarial de les Illes Balears, 2009.

Forcades, Alejandro, Roselló, J. Antonio. **Situación actual y perspectivas de la industria en Mallorca: bases para una contribución a la reflexión sobre su futuro**. Palma, Cercle d'Economia de Mallorca, 2002.

Manera, Carles, Petrus, J. Maria (coord.). **Del taller a la fàbrica: El procés d'industrialització a Mallorca**. Palma, Ajuntament, 1991. Quaderns "Cultura Fi de Segle" ; 8.

Manera, Carles (dir.). **Las islas del calzado: historia económica del sector en Baleares (1200-2000)**. Palma, Lleonard Muntaner, 2002.

Otero, Esperança , Quetglas, Antoni. **Les fàbriques de teixits. Sóller**, + cultura · som2.com, 2015.

Parejo Barranco, Antonio. **La producción industrial de las Islas Baleares: Construcción de un índice anual (IPIBAL), 1850-2007**. Llibres de l'Institut Balear d'Economia. Palma, 2011.

Penya, Pere d'Alcàntara. **La industria mallorquina: consideraciones generales sobre su estado actual y mejoras que reclama: leídas en la conferencia que dio Pedro de A. Peña**. Palma, 1884. Leída en la Sociedad El Porvenir del Obrero el día 2 de Abril de 1884.

Perla: indústria i glamour des de 1902. Palma, Conselleria de Comerç, Indústria i Energia, Govern Balear, 2007. Catàleg d'exposició.

Pons Fàbregues, Benito. **Juan Oliver (Maneu), Vicente Juan (Ribas): memorias biográficas leídas en la fiesta cívica celebrada en el consistorio municipal el día 31 de diciembre del año 1905 publicadas por acuerdo del Excmo. Ayuntamiento de Palma**. Palma, Tipografía de Francisco Soler, 1906.

Pujalte, Ferran. **Els pioners de la industrialització a les Illes Balears: i altres escrits. 1961/2007**. edició a cura de Jordi Vidal i Antoni Nadal. Palma, Documenta Balear, 2008.

Quetglas, Antoni, Pérez, Plàcid. **La producció de teixits a Sóller: de la manufactura a la indústria mecànica (S. XIV-XX)**. Palma, +Cultura, Turisme i Patrimoni, 2014.

Quetglas, Bartomeu. **La industria y el comercio textil en la ciudad de Mallorca en el siglo XVII**. Separata del Boletín de Información del Ayuntamiento de Palma, 18.

Roca Avellà, Juan. **La indústria a Mallorca (segles XIX-XX)**. Palma, Documenta Balear, 2006.

Roca Avellà, Joan. **La indústria mallorquina durant el franquisme: (1939-1975)**. Palma, Documenta Balear, 2010.

Roca Avellà, Joan. **Llana, vapors, cotó i negoci: una aproximació a la indústria tèxtil de la Mallorca del vuit-cents: el cas de Can Ribas: 1850-1885**. Palma, Documenta Balear, 2006.

Vidal Nicolau, Antoni. **La fabricació de calçat de pell a Lluçmajor [Analíticas]: els orígens de l'expansió industrial (1870-1936)**. Lluçmajor, Ajuntament de Lluçmajor, 2012.

Biblioteca de Cort

#somlocalssomuniversals

#palmaculturaoberta

#jaquedamenys

#totaniràbé

Ja queda menys
#TotAniràBé